

**ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS MOKSLO IR INOVACIJŲ SKYRIAUS
VYR. SPECIALISTĖS JUSTINOS VAIŠVILAITĖS
KOMANDIRUOTĖS Į NYDERLANDUS**

ATASKAITA

2019-04-16 Nr. 3PR-40

1. Komandiruotės tikslas: dalyvauti ES bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ ERA-NET iniciatyvos „Darnus gyvulininkystės vystymas“ (Sustainable Animal Production Systems – SusAn) tarpiniame seminare ir ERA-NET SusAn konsorciumo partnerių susitikime.

2. Komandiruotės trukmė: 2019 m. balandžio 9–11 d.

3. Komandiruotės vieta: Vageningenas, Nyderlandai.

4. Komandiruotės finansavimas: komandiruotės išlaidos apmokamos iš projekto ERA-NET SusAn lėšų, kurios yra pervestos į Ministerijos sąskaitą banke.

5. Atlikto darbo komandiruotėje rezultatai.

Š. m. balandžio 10 d. Nyderlandų Vageningeno universitete ir mokslinių tyrimų centre vyko ERA-NET SusAn iniciatyvos tarpinis seminaras, kuriame pristatyti šiuo metu vykstančių iniciatyvos partnerių finansuojamų 14 projektų tarpiniai rezultatai, o balandžio 11 d. surengtas ERA-NET SusAn tinklo konsorciumo partnerių susitikimas. Pirmasis toks ERA-NET SusAn seminaras vyko 2017 m. rudenį Ispanijos Bilbao mieste.

Seminara pradėjo ir dviejų dienų darbotvarkę pristatė ERA-NET SusAn koordinatore Elke Saggau iš Vokietijos federalinės žemės ūkio ir maisto pramonės tarnybos (BLE), vėliau dalyvius sveikino Nyderlandų žemės ūkio ministerijos Žinių departamento atstovas Peter Paul Martens, kuris pabrėžė savo nedidelės šalies gebėjimus aprūpinti pasaulį maistu. Du proc. viso maisto pasaulyje yra pagaminama Nyderlanduose, tai tikrai didelis procentas 41 tūkst. kv. kilometrų ploto šaliai, kurioje vanduo užima beveik 20 proc. šalies proto. Beje, itin tankiai gyvenamoje šalyje, kurioje gyvena per 17 mln. gyventojų, auginama per 12 mln. kiaulių.

Vageningeno universiteto gyvūnų mokslų grupės vadovas dr. Martin Scholten trumpai papasakojo apie Vageningeno universitetą, kuris pernai šventė 100-ąsias įkūrimo metines, didžiudamasis vienoje vietoje vykdomais gyvybės mokslų tarpdisciplininiais tyrimais. Vageningeno universitetas yra gyvulininkystės tarpdisciplininių tyrimų lyderis pasaulyje. Pusė universiteto studentų – iš daugiau nei 150 valstybių.

Nyderlandų atstovas taip pat informavo, kad Nyderlandų žemės ūkio, gamtos ir maisto kokybės ministrei itin svarbus žiediškumo principas. Tikslas – baltymų naudojimo, maisto atliekų optimizavimas. Dalis maisto iššvaistoma gaminant, dalis jau pagaminus, tad lieka tik trečdalis. Be to, būtina geriau išnaudoti mėšlą.

Elke Saggau pabrėžė, kad gyvulininkystė – svarbi bioekonomikos dalis. ES nuolatinio žemės ūkio mokslinių tyrimų komiteto (SCAR) tvarios gyvulininkystės darbo grupė (Collaborative Working Group on Sustainable Animal Production – CWG SAP) šiuo metu kuria gyvulininkystės ateities 2030 m. viziją, kuri iš esmės bus atsakas į klausimą apie tai, kam mums ateityje reikalinga gyvulininkystė.

Naujiems dalyviams koordinatore priminė ERA-NET SusAn istorija ir pagrindinius faktus – dalyvauja 36 partneriai iš 24 šalių. Elke Saggau pasidžiaugė, kad iniciatyvoje dalyvauja Rytų Europos šalys. 2016 m. pirmojo ERA-NET SusAn kvietimo biudžetas sudarė net 16 mln. eurų (įskaitant 4 mln. ES finansavimą). Bendrame su kitais dviem ERA-NET'ais FACCE ERA-GAS (*Monitoring & Mitigation of Greenhouse gases from Agri- and Silviculture*) ir ICT-AGRI2 (*Information and*

Communication Technologies and Robotics for Sustainable Agriculture) kvietime 2018 m. biudžetas siekia 17 mln. Eur, kol kas bendruosius reikalavimus atitiko 19 projektų paraiškų, šiuo metu vyksta tarptautinis ekspertų vertinimas. Rengiama strateginė mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkė (CSRIA). Rudenį Dubline laukia jaunųjų mokslininkų seminaras, kvietimas bus skelbiamas birželį.

CSRIA svarbiausia – sisteminis mąstymas (*systems thinking*) ES bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ trimis tvarumo ramsčiais (*pillars of sustainability*), integruotas požiūris (*integrated approach*), tarpdisciplininis ar daugiaveiksmis požiūris (*multi-actor/multidisciplinary approach*), įvairių organizavimo lygių — ūkio, regiono, šalies požiūris (*cross-scale approach*). Pabrėžta, kad mokslininkai ir ūkininkai vis dar kalba skirtingomis kalbomis.

Elke Saggau trumpai pristatė tolesnę dienos programą: trumpi reklaminiai projektų pristatymai (*pitch sessions*), lengvi pietūs su 14 projektų plakatais ant sienų, tinklo vadovybės grupės (darbo grupių lyderių ir jų pavaduotojų) posėdis, lankymasis universiteto gyvulininkystės mokslų grupės ir agrotechnologijų ir maisto pramonės mokslų grupės darbo patalpose, taip pat modernioje karvidėje, klimato ir kvėpavimo kontrolės kameroje, kuriose įvairioms gyvulių rūšims atliekami testai organizmo energijos apykaitos, mitybos ir virškinimo, šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir klimato kaitos srityse (<https://www.wur.nl/en/Research-Results/Chair-groups/Animal-Sciences/Animal-Sciences/Facilities/Climate-Respiration-Chambers.htm>).

Trumpuose (iki 3 min.) reklaminiuose pristatymuose koordinatoriai, laikydami rankose su savo pristatomu projektu susijusį rekvizitą, akcentavo savo projekto tikslus, uždavinius ir kas jau nuveikta. Pranešėjai buvo suskirstyti į keturias tematines projektų grupes – kiaulių, galvijų, avių ir kitų rūšių gyvūnų. Po pietų pertraukos projektai buvo pristatyti išsamiau, kiekvienam skiriant po 15 min. Kalbėta apie visų tyrimų projektų indėlį siekiant bendrųjų iniciatyvos SusAn tikslų – tvarios gyvulininkystės užtikrinimo ir kt., ir jų teigiamos sąsajos su „Horizontas 2020“ 3 tvarumo ramsčiais.

Kiaulininkystės projektai: SuSi – *Sustainability in pork production with immunocastration*; SusPigSys – *Sustainable pig production systems*; SusPig – *Sustainability of pig production through improved feed efficiency*; PigSys – *Improving pig system performance through a whole system approach*.

Galvijininkystės projektai: *ReDiverse – Biodiversity within and between European Red dairy breeds – conservation through utilization* (dalyvauja Lietuvos sveikatos mokslų universiteto mokslininkai); SusCatt – *Increasing productivity, resource efficiency and product quality to increase the economic competitiveness of forage and grazing based cattle production systems*; SUSTAINBEEF – *Co-definition and evaluation of SUSTAINable BEEF farming systems based on resources nonedible by humans*; FreeWalk – *Develop economic sound free walk farming systems elevating animal welfare, health and manure quality, while being appreciated by society*.

Avininkystės projektai: EcoLamb – *Holistic production to reduce the ecological footprint of meat*; SusShep – *Sustainable sheep production*; SusTradeOff – *Understanding trade-offs between health and efficiency to improve competitiveness and sustainability of animal production by breeding and management*.

Kitos gyvūnų rūšys: BPRACTICES – *New indicators and on-farm practices to improve honeybee health in the AethinaTumida Era in Europe*; PEGaSus – *Phosphorus efficiency in Gallus gallus and Suscrofa: Bridging the gaps in the phosphorus value chain*; AnimalFuture – *Steering animal production systems towards sustainable future*.

Apie vykdomus projektus informacijos galima rasti interneto svetainėje <https://era-susan.eu/content/research-projects>.

„ReDiverse“ projektą (liet. Europos žaliųjų pieninių galvijų viduveislinė ir tarpveislinė bioįvairovė – išsaugojimas per panaudojimą) 2017-2020 m. vykdo Lietuvos sveikatos mokslų

universiteto Gyvulininkystės instituto mokslininkai kartu su užsienio partneriais. Jam įgyvendinti ministerija yra skyrusi 100 tūkst. eurų.

„ReDiverse“ pristatęs Vageningeno universiteto atstovas Mario Calus pabrėžė, kad žalieji pieniniai galvijai pamažu pralaimi kovą daugiau pieno duodantiems holšteino fryzų veislės galvijams ir po truputį nyksta, nors pasižymi dideliu vaisingumu, gera sveikata, geru prisitaikymu prie įvairios aplinkos ir žemu negyvų gimusių veršiukų rodikliu, o jų pienui būdingas didelis baltymingumas. Projekte dalyvauja 7 mokslo institucijos ir 6 ūkininkų vadovaujamos veislininkystės organizacijos (iš Lietuvos – Žalųjų galvijų gerintojų asociacija). Projekto metu apklausti ūkininkai, kas juos skatintų rinktis auginti žaluosius galvijus: tai būtų didesnis pieningumas nei holšteino veislės galvijų, geresnė sveikata ir atsparumas. Siekiama suvienodinti duomenų rinkimo procedūras, dalintis genomo ištekliais, sukurti bendrą veislininkystės programą. Projekto tikslas – ne tik padėti išsaugoti šią veislę (dėl biologinės įvairovės, socialinio ir kultūrinio paveldo), bet ir padaryti ją konkurencingesnę, pagerinant pieno kokybę. Daugiau apie projektą – <https://era-susan.eu/content/rediverse>.

Konsorciumo partnerių (tarp jų ŽŪM) susitikime balandžio 11 d. aptartas bendros strateginės mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkės (CSRIA) rengimas, kita bendra veikla – 2018 m. kvietimas kartu su ERA-NET FACCE ERA-GAS ir ICT-AGRI 2 šiltnamio efektą sukeliančių dujų gyvulininkystės sektoriuje mažinimo tema. Tai pirmas kartas, kai jėgas ir išteklius suvienijo keli ERA-NET. Remiamasi trimis tvarumo ramsčiais – ekonominiu, aplinkosauginiu ir socialiniu. Kaip sektinas horizontalaus požiūrio pavyzdys imama ICT AGRI darbotvarkė. Remiamasi SCAR prognozavimo tyrimu (*Foresight study*) ir JT darnaus vystymosi tikslais (DVT), taip pat buvo siūlyta atsižvelgti ir į ES bioekonomikos strategiją, bet nuspręsta to atsisakyti, nes ne visos šalys turi pasirengusios bioekonomikos strategijas. Pasak Elke Saggau, reikia nepamiršti, kad ERA-NET SusAn veiklai liko 2 metai. O šiuo metu SCAR CWG-SAP kuria gyvulininkystės sektoriaus vizijas, kurias dar gali nusiųsti rengiamai naujai Europos mokslinių tyrimų programai „Europos horizontas“.

BLE atstovas Arnd Bassler pristatė esamą CSRIA rengimo situaciją, veiklos apimtį ir klausimyną gyvulininkystės ateities scenarijų klausimu, kuris bus siunčiamas visoms šalims. Ją rengė ERA-NET SusAn vidinė ekspertų grupė iš 9 šalių, DE, AT, FR, UK, IR, BE ir kt. Gegužės 17 d. tinklo konsorciumas turi priimti galutinį CSRIA veiklos apimtį tekstą. Birželio 14 d. planuojama paleisti klausimyną. Kaip klausimynas bus siunčiamas šalies viduje ir kam, reikia spręsti pačiai šaliai. Svarbu vieninga nuomonė šalies lygmeniu. Būtina suinteresuotojų subjektų nuomonė ir atgalinis ryšys. Užtenka už konkrečią politiką atsakingos ministerijos atstovavimo.

Dalyviai diskutavo, ar vizija turėtų būti gan plati, ar konkretesnė. Šiuo metu CSRIA apimtį tekstas labiau primena įžangą į darbotvarkę. Kontekstas – gyvulininkystė ES, nuorodos į dokumentus, kuriais remiamasi (Paryžiaus susitarimas, JT 19 darnaus vystymosi tikslų), SusAn požiūris (imami ne visi gyvulininkystės aspektai). 2019 m. lapkričio 1 d. turi būti parengtas 1-asis CSRIA projektas. Planuojama priimti galutinę CSRIA 2021 m. sausio 31 d.

Pradinė SusAn, kuri veiklą pradėjo 2014 m., veiklos apimtį jau turi būti kiek pakoreguota dėl 2015 m. priimtų DVT, Paryžiaus susitarimo ir „Food 2030“. Todėl reikia imtis platesnio požiūrio.

Manoma, kad geriau aiškiau apsibrėžti, kas yra už apimtį ribų. Pasak Elke, į veiklos sritį neįeina žuvininkystė – tai aiški žinutė. Taip pat dalyviai pastebėjo, kad reikėtų vengti akcentuoti ES, nes iniciatyvoje dalyvauja ir asocijuotųjų šalių. Austrijos atstovas pažymėjo, kad būtina supaprastintas požiūris, ypač dėl pagrindinių ūkinių gyvūnų rūšių. Austrams itin svarbu arkliai, o jie čia neįtraukti, galima būtų pagrįsti jų svarbą formuojant kraštovaizdį, gerinant žolės kokybę mišrioje ganyklose ir pan. Prisiminta, kad Nyderlandai pirmąją nenaudojant mechaninio būdo žolei pjauti, nes ją nuėda gyvuliai. Galbūt verta akcentuoti tvarias sistemas, tvarumą, o ne atskiras gyvūnų rūšis.

A. Bassler toliau priminė klausimyną, kuris skirtas tik SusAn partneriams. Jis skirtas iš šalių surinkti pačią svarbiausią informaciją, vyriausybės poziciją apie gyvulininkystės sektoriaus plėtrą. Pasak Elke, šiai informacijai užtektų esamų ar buvusių kvietimų teikti paraiškas.

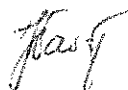
Flandrijos atstovė informavo, kad vyriausybė turi nacionalinių ir tarptautinių mokslinių tyrimų projektų bazę. Elke pažymėjo, kad reikia mažinti klausimus, sumažinti darbo našumą partneriams.

BLE atstovės pristatė SCAR CASA (*Common Agricultural and wider bioeconomy reSearch Agenda within the European Research Area*) remiamą studiją „*Drivers of change and development in the EU livestock sector – Meta Analysis as basis for future scenario building*“, kuri skirta padėti SCAR CWG-SAP grupei kuriant CSRIA. CWG-SAP tikslas – teikti patarimus ES valstybėms narėms, Europos Komisijai, tai ekspertų grupė (*Think Tank*).

Šiuo tyrimu bus nagrinėjama Europos gyvulininkystės situacija 60 metų laikotarpiu (restrospektyvioji analizė), svarbiausius jos pokyčius lėmę kintamieji. Tyrimo tikslas – analizuoti reglamentavimo Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) istorijos įtaką ir įvertinti naudojamus politinius instrumentus. Tam bus pasitelkiama ekspertų (ekonomistų, mokslininkų, ūkininkų asociacijų) apklausa (2019 m. gegužę), bus prašoma konsorciumo partnerių pagalbos randant kontaktus. Tyrimo rezultatus CWG-SAP naudos tvaresnio Europos gyvulininkystės sektoriaus ateities scenarijams kurti. Konsorciumo partneriai teigė, kad klausimynas turėtų būti trumpesnis, paprastesnis. Sutarta, kad pirminius komentarus apie klausimyną partneriai atsiųs Arnd Bassler iki balandžio 16 d.

Atskiroje grupinėje sesijose projektų koordinatoriai ir projektų dalyviai, atsakingi už komunikaciją aptarė geriausią praktiką, kaip įtraukti daugiau suinteresuotųjų subjektų ir užtikrinti geresnę projektų rezultatų komunikaciją. Geresniam komunikavimui reikia nuo pat pradžių įtraukti ūkininkus, įmones, konsultantus, rasti tinkamiausius žmones. Keistis gerąja praktika. Ne tokių sėkmingų istorijų priežastys – nerandamas tinkamas žmogus, ūkininkai ir įmonės nenori dalyvauti, dalintis duomenimis, nes nemato ekonominės naudos (įmonės), trūksta laiko ir pinigų. Taip pat nutarta gerinti tinklalapį, išlaikant jį gana paprastą naudoti, bet patrauklų, aktyvinti socialinių tinklų paskyras LinkedIn, Facebook, Twitter. Researchgate.

Susitikimo pabaigoje paskelbta, kad kitas, paskutinis, ERA-NET SusAn seminaras vyks 2020 m. rudenį Berlyne.

Justina Vaišvilaitė